

Velik dan dan sobot, nedelj
in praznikov.
Izšel dnevno razen sobot,
nedelj in praznikov.
Cena lista je \$6.00

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawrence Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

XXI-LETA XXXI

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 18, 1938, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 30. JUNJA (JUNE 30), 1938

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 128

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Velesile se sporazumele glede odpoklica tujih čet iz Španije

Glavna ovira je bila odstranjena, ko so Anglija, Francija, Nemčija in Italija naznanile, da bodo razdelile stroške evakuacije. Opozicija predstavnika sovjetske Rusije povzročila zmešnjavo med člani mednarodnega nevladnega odbora. Vroče bitke za posest strateške ceste v vzhodni Španiji

London, 29. jun. — Stiri velesile — Anglija, Francija, Nemčija in Italija — so se sinoči sporazumele glede potegnitve svojih protostrovovalcev iz Španije, ki se borijo v fašistični in italijanski armadi. Dogovor dobi, da vsaka država prevzame stroške evakuacije, ki bodo znašali okrog \$10,000,000.

Sam S. B. Kagan, predstavnik sovjetske unije v mednarodnem nevladnem odboru, se je upel. Izjavil je, da je Rusija pripravljena prevzeti del stroškov evakuacije tujih čet v pobiljanja, izdatke repatriacije protostrovovalcev pa naj bi jih lojalisti in fašisti v sozvožju s številom tujcev, ki borijo v obeh armadah, fašisti in lojalisti. Kagan je bil, da njegova vlada ne bo prevzela stroškov pomorske transportacije protostrovovalcev, ki znašali \$3,750,000. Njegov argument je bil, naj prizadete plačajo stroške repatriacije svojih državljanov. Kagan je stalno je napravilo zmešnjavo med člani nevladnega odbora, ki so na svoji seji zadnji dan odobrili angleški načrt za odpoklica tujih čet iz Španije.

Drugi načrt, ki ga je predložila Anglija in določa formiranje centralne komisije, katere naloga je v Španiji ter vodila v pobiljanja tujih čet. Deset oseb je bilo ubitih v teh navalih in dvajset ranjenih. Anglija je alarmirana zaradi bližnjega bombardiranja njenih parnikov. Ministrski prednik Neville Chamberlain je bil ponovno zahteval pojasnila od generala Franca, vrhovnega poveljnika fašistične armade, zakaj njegovi letalci napadajo angleške parnike. Odkar je švedska sledila Ameriki in odklonila sodelovanje v prevozu, da je prej v načelu odločil. Anglija in Francija ne bodo trudita, da pridobita letalsko in norveško za sovožje v preiskavi.

Lojalistični letalski napadi na Španija mesta se nadaljujejo. Anglija se napadajo z bombami. Anglija, Barcelona, Valencija in Madrid. Deset oseb je bilo ubitih v teh navalih in dvajset ranjenih. Anglija je alarmirana zaradi bližnjega bombardiranja njenih parnikov. Ministrski prednik Neville Chamberlain je bil ponovno zahteval pojasnila od generala Franca, vrhovnega poveljnika fašistične armade, zakaj njegovi letalci napadajo angleške parnike. Odkar je švedska sledila Ameriki in odklonila sodelovanje v prevozu, da je prej v načelu odločil. Anglija in Francija ne bodo trudita, da pridobita letalsko in norveško za sovožje v preiskavi.

Madrid, Francija, 29. jun. — Bitke med lojalisti in uporniki v sektorju Sarrióna in ceste, ki vodi v Valencijo, glavno pristaniško mesto lojalistične Španije ob Sredozemnem morju, se nadaljujejo. Ostrani poročata o uspehih, katerim poveljuje general Mija zasleduje strategijo, da bo ob tej cesti, fašistična polica iz Teruela, pa se glasi, da uporniki še vedno gospodujejo.

Na fronti v južni Španiji so lojalisti prešli v ofenzivo in ograbili Pilon de los Arcos v okrajnem sektorju, na skrajnem zapadnem koncu pri Cordobi.

29. jun. — Predstavnik sovjetske vlade je izjavil, da Italija posvarila generala Francoja, voditelja španskih upornikov, naj bo bolj previden v svoji napredni, da prepreči dovoz lojalistični Španiji. Sviri-

Protest proti policijski intervenciji

Organizatorji unije CIO izgnani iz New Orleansa

New Orleans, La., 29. jun. — Unija Odbora za industrijsko organizacijo, ki vodi stavko proti devetim transportnim firmam, je včeraj vložila protest pri federalnemu delavskemu odboru proti policijski intervenciji v stavki, ko je policija s silo izgnala tri organizatorje iz mesta.

John Grosch, pomožni policijski načelnik, je priznal, da je policija izgnala organizatorje in da jih je tudi posvarila, da se ne smejo vrniti. Grosch je dalje rekel, da bo policija izgnala iz mesta tudi ostale organizatorje.

Unija se je zatekla tudi k federalnemu prizivnemu sodišču s peticijo, naj ustavi policijsko vmešavanje. Sodnik Rufus E. Foster je nato odredil, da morajo Grosch, župan Robert S. Maestri in drugi mestni uradniki nastopiti pred njim v petek in povedati vzrok, zakaj se vmešavajo v stavko unije CIO. Stavka je bila oklicana pred enim tednom in policija je uprizorila v tem času že več navalov na pikete. Trije so bili obstrljeni v teh navalih in več drugih je policija aretirala.

Illinoiski senat zavrgel davčni načrt

Iskanje novih virov za financiranje oskrbe rezevov

Springfield, Ill., 29. jun. — Nov načrt, ki je določal, da se del vsote, ki prihaja v državno blagajno od davka na gasolin, porabi v reliefne svrhe, je bil včeraj odklonjen v višji državni zbornici. Sprejetje načrta je urgiral governor Horner in on je pri tem imel podporo tudi pri čikaškem županu Kellyju. Liga za amandiranje Wagnerjevega zakona naglaja, da bi se morala vsaka unija predno oklicati stavko podvreči prisilni arbitraži posebnega industrijskega odbora. Ta bi imel tudi popolno oblast pri reševanju spora med delavci in delodajalci. Nobena stavka ne bi smela biti oklicana brez dovoljenja odbora, ki bi imel v vseh spornih slučajih glavno besedo. Liga zagovarja odprto delavnico in odprto izražanje svoje simpatije napram stavkocizem. "Ti delajo v dobri veri in potem, ko je stavka končana, so ob zasluženem," je rekel Klein, ki je tudi omenil razsodbo delavskega razsodišča v slučaju Remington-Rand Co., ki se je glasila, da mora kompanija odpustiti vse stavkokeze in jih nadomestiti s stavkarji, člani unije Ameriške delavske federacije. "Kompanija bi morala obdržati v svoji službi stavkokeze," je dejal Klein.

Lov na špione se raztegnil

New York, 29. jun. — Federalni pravdnik Lamar Harry je včeraj naznanil, da bo odpotoval v Evropo, kjer bo nadaljeval s preiskavo razstrkov špionskega krožka, ker je dobil nove dokaze o aktivnostih članov tega krožka. Najprej se bo ustavil v Angliji in potem bo šel v Francijo. Noben agent federalnega detektivskega biroja ga ne bo spremljal na tem potovanju.

lo je v zvezi s protesti londonske vlade proti napadom na angleške parnike v španskih vodah.

Domače vesti

Avtna nesreča

Bellaire, O. — Dne 25. junija je tu avtomobil povozil rojaka Petra Goršeta. Nahaja se v bolnišnici z zlomljeno nogo in odrgnjeno kožo na glavi. — Precejšnje število tukajšnjih članov SNPJ je prišlo ob delo dne 28. junija, ko je Rail River Coal Co. zaprla rov št. 6 in vrgla 600 rudarjev na cesto.

Vesti iz Clevelanda

Cleveland. — Slovenski councilman John M. Novak je v mestni zbornici predlagal, naj mesto uvede loterijo in dohodke te loterije porabi za relief. Predlog je bil soglasno sprejet in župan ga je hitro podpisal. Novak je predsednik občinskega odbora za reliefno akcijo. — V bolnišnici je umrla 19-letna Mary Šegan, rojena tu. Zapušča mater.

Nov grob v Jolietu

Joliet. — Tu je umrl Anton Stiglič, star 56 let in doma iz Vrbovskega. Bil je član društva 115 SNPJ.

Wagnerjev zakon bi radi uničili

Organizacija delodajalcev zagovarja stavkolomce

New York. — (FP) — Tu je bila ustanovljena Splošna liga za revizijo Wagnerjevega delavskega zakona. Predsednik te organizacije je odvetnik Harris J. Klein, pravni svetovalec štirih velikih korporacij, ki so bile spoznane za krive kršenja tega zakona. On je že vložil peticijo pri državnem delavskem departmentu, naj izda čarter organizacije.

Klein je izjavil, da hoče mobilizirati vse industrijske korporacije za vojno proti Wagnerjevemu zakonu. Formalno povabilo je bilo poslano vsem kompanijam, ki so bile spoznane za krive kršenja Wagnerjevega zakona pri zaslišanju pred federalnim delavskim razsodiščem. Liga za amandiranje Wagnerjevega zakona naglaja, da bi se morala vsaka unija predno oklicati stavko podvreči prisilni arbitraži posebnega industrijskega odbora. Ta bi imel tudi popolno oblast pri reševanju spora med delavci in delodajalci. Nobena stavka ne bi smela biti oklicana brez dovoljenja odbora, ki bi imel v vseh spornih slučajih glavno besedo. Liga zagovarja odprto delavnico in odprto izražanje svoje simpatije napram stavkocizem. "Ti delajo v dobri veri in potem, ko je stavka končana, so ob zasluženem," je rekel Klein, ki je tudi omenil razsodbo delavskega razsodišča v slučaju Remington-Rand Co., ki se je glasila, da mora kompanija odpustiti vse stavkokeze in jih nadomestiti s stavkarji, člani unije Ameriške delavske federacije. "Kompanija bi morala obdržati v svoji službi stavkokeze," je dejal Klein.

Klein je izjavil, da so tudi nekatere delavske unije obljubile, da bodo sodelovale z njegovo organizacijo v kampanji za amandiranje Wagnerjevega zakona, toda omenil ni nobene po imenu. Izrazil je mnenje, da je več učenj, ki so pripravljene podvreči se regulaciji novega delavskega odbora in napovedal, da bodo ameriški delavci sprejeli njegovo organizacijo z odprtimi rokami.

Eden ubit, dvanajst ranjenih v nacijskih demonstracijah

Kovno, Litvinska, 29. jun. — Ena oseba je bila ubita in dvanajst ranjenih v nacijskih demonstracijah v Memelu, pristaniškem mestu ob Baltiku, katerega je Litvinska dobila od Nemčije po končanju svetovne vojne.

JAPONSKE ČETE ZASEDLE KITAJ-SKE UTRDBE

Kitajski letalec potopil japonsko topničarko

UMIK TUJCEV IZ HANKOVA

Sanghaj, 29. jun. — Kitajci so včeraj uprizorili več naskokov na utrdbе ob reki Jangtse, katere so japonske čete prejšnji dan okupirale, da ustavijo japonsko prodiranje po tej reki proti Hankovu, kjer je sedež kitajske vlade. Bitke so v teku v dolini ob tej reki pri Matovčenu, ki je okrog 175 milj oddaljen od Hankova.

Zunanji opazovalci pravijo, da usoda Matovčena, strateškega mesta ob reki Jangtse, zavisi od japonskih čet, ki operirajo na obeh straneh reke. Japonci priznavajo, da so Kitajci obkolili vojaško kolono na južnem bregu reke.

Kitajci so preprečili izkrcanje novih japonskih čet pri Wušangu in Tungliuju. Vest se glasi, da so Kitajci potopili sedem japonskih motornih čolnov in da je čez sto Japoncev utonilo.

Neki kitajski letalec je potopil japonsko topničarko na reki Jangtse v bližini Ankanga, ko je namenoma treščil s svojim letalom, natrpanim z bombami, na krov topničarke. Letalec je pri tem izgubil življenje.

Poročilo poveljnika japonskega brodograjskega podjetja, da so japonski letalci uničili tri kitajske letala, ko so ta uprizorila napad na bojne ladje na reki Jangtse v bližini Ankanga.

Hankov, Kitajska, 29. jun. — Vlaka, okrašen z ameriškim, angleškim, francoskim in nemškimi zastavami, je odrinil danes iz Hankova in odpeljal 210 tujcev. Nemški vojaški veščaki, ki so bili v službi kitajske armade kot svetovalci, niso odpotovali s tem vlakom. Pozneje je bilo pojasnjeno, da bodo odpotovali iz Hankova na posebnem vlakcu, ki ga bo preskrbel kitajski vlada, 5. julija.

Španski fašisti zasegli danski parnik

Casablanca, Maroko, 29. jun. — Osemnajst članov posadke danskega tovornega parnika, katere so pogrešali od 26. maja, je včeraj dospelo v to mesto, kjer so povedali, da so španski fašisti zasegli parnik na visokem morju. Kapitan je dejal, da je moral parnik na ukaz fašistov odrinuti v Ceuto, uporniško pristanišče, kjer so mornarje vrgli v ječo. Izpuščenji so bili 24. junija, toda prej so bili posvarjeni, da se morajo umakniti iz španske cone v severni Afriki.

Železničarji izvažajo zaprto delavnico

Anderson, Ind. — Liberty Transit Co. je pravkar podpisala pogodbo z unijo Amalgamated Assn. of Street Railway & Motor Coach Employees (A. D. F.), organizacijo cestnih železničarjev, ki določa zaprto delavnico in zvišanje plače 5 centov na uro takoj in nadaljnje zvišanje v oktobru.

Eden ubit, dvanajst ranjenih v nacijskih demonstracijah

Kovno, Litvinska, 29. jun. — Ena oseba je bila ubita in dvanajst ranjenih v nacijskih demonstracijah v Memelu, pristaniškem mestu ob Baltiku, katerega je Litvinska dobila od Nemčije po končanju svetovne vojne.

Dan smrtne kose...

Pravila za ohranitev zdravih udov in življenja na praznik neodvisnosti

1. Če greš z avtom na deželo, pojdi zgodaj. Vzemi si dovolj časa za odhod in povrnitev in vozi počasi. Največ nesreč na cestah se pripeti ponoči, ko vsi drve domov!
2. Ne stojte, ne sedite ali ne ležite na soncu. Sonce je nevarno, če naglo pali človeka.
3. Pazi, kaj delaš, kadar se kopaš. Ne idi v vodo takoj po jedi; čakaj najmanj eno uro. Prepričaj se o globočini vode, ako ne znaš plavati.
4. Ne streljaj s pokalci ali s čimerkoli! Ne daj pokalic otrokom v roke!
5. Čuvaj se pijače, ako voziš avto.
6. Ne prenašli se v nobenem oziru. Skrb, da boš v torek, dne 5. julija, zdrav in živ!

Casnikarji izvažajo novi pogodbi

V New Yorku sta jih podpisala Hearst in Scripps-Howard

New York. — (FP) — Na predvečer svoje konvencije je časnikarska unija v tem mestu dossegla večjo zmago, ko je bila sklenjena kolektivna pogodba za eno leto pri Scripps-Howardovem World-Telegramu in Hearstovem Daily Mirrorju.

Obe pogodbi krijeta takozvane komercialne ali upravniške uslužbenke. Nad 200 izmed 550 teh uslužbenec pri World-Telegramu je dobilo zvišanje plač s podpisom pogodbe — reporterji in uredniški štab pri tem listu so že prej delali pod unijsko pogodbo — pri Hearstovem Mirrorju pa okrog 400. Hearst je kapitaliziral, ko so časnikarji in drugi uslužbenki odglasovali za stavko.

Obe pogodbi določata petdnevnik in 40 ur na teden, odslovitveno plačo do 28 tednov za one, ki bi bili odslovljeni s službeno dobo 12 let in pol. Pogodbi protektirata člane tudi pred znižanjem plač.

Pet francoskih letalcev zgorelo

Reims, Francija, 29. jun. — Pet francoskih vojaških letalcev je zgorelo, ko se je vnelo letalo, v katerem so se vozili in treščilo na tla v bližini tukajšnjega vojaškega letališča.

Mornarji aretirani na obtožbo upora

Philadelphia, 29. jun. — Federalne avtoritete so aretirale 25 mornarjev, ki so zastavkali na parniku Sagebrush, na obtožbo upora. Odvetnik splošne mornar-

Napoved ekonomskega okrevanja

Izvajanje programa reliefnih in javnih del

Washington, D. C. — (FP) — Predsednik Roosevelt je v razgovoru s časopisnimi poročevalci napovedal izboljšanje gospodarskega položaja, ko se bo pričel program gradnje reliefnih in javnih del izvajati na vsej črti. V te svrhe je kongres pred zaključkom svojega zasedanja določil \$3,753,000,000.

Istočasno je Roosevelt napovedal poživitev industrijskih aktivnosti. Njegovo napoved je potem podprl Daniel Roper, načelnik federalnega trgovinskega departmanta, z izjavo, "da je depresija dosegla dno in da se bodo razmere kmalu izboljšale. Znamenja, ki to kažejo, so se že pojavila."

Statistika, ki je bila citirana kot dokaz, da se "prosperiteta" vrača, je poročila, da so splošni dohodki znašali v preteklem letu 69 milijard dolarjev, več kot se je pričakovalo, in da so cene življenjskim potrebščinam nižje nego so bile l. 1929.

Roosevelt je odgovoril tudi ljudem, ki kritizirajo trošenje denarja iz federalne blagajne za pobijanje bede in financiranje gradnje reliefnih projektov in javnih del. Dejaj, da so študije dokazale, da vsak delavec, ki je uposlen pri reliefnem projektu, omogoči uposlitev dveh drugih delavcev v privatnih industrijah — rudniških, jeklarnah, gozdovih itd.

ske unije (CIO) je takoj vložil protest proti aretaciji. Dejaj, da mornarji niso uporniki, ker so zastavkali, ko je bila ladja v pristanišču, ne na visokem morju.

Mlekarski farmarji izgnali unioniste

Piketi oblegajo zadržno mlekarino

Richland Center, Wis., 29. jun. — Petsto mlekarskih farmarjev je včeraj navalilo na Richland Cooperative Creamery in izgnalo sedem unionistov, članov unije voznikov, potem pa so prisilili druge uslužbenke na podpis izjave, da ne bodo stopili v delavsko organizacijo.

Farmarji, ki prodajajo mleko tej mlekarini, so postavili stavkovno stražo in zapretili, da bodo izgnali vse organizatorje, ki bi skušali organizirati delavce. Akcija farmarjev je posledica odpora proti uniji, ki je včlanjena v Ameriški delavski federaciji. V o d s t v o zadržno mlekarne je prej na pritisk strani federalnega delavskega odbora pristalo, da bo priznalo unijo kot predstavstvo delavcev pri kolektivnih pogajanjih, narkar je N. S. Clark, pokrajinski direktor delavskega odbora v Milwaukeeju, umaknil obdolžitve glede kršenja Wagnerjevega zakona.

Clark je izjavil, ko je bil informiran, da so farmarji izgnali unioniste, da so se s tem postavili zunaj zakona, zaeno pa je zapretil s prosekucijo. "Ameriška vlada se ne bo pustila ustrahovati od grupe farmarjev," je dejal Clark. "Wagnerjev zakon določa denarno in zaporno kazen za kršilce in one, ki ovirajo aktivnosti delavskega odbora."

WPA nabavi obleko za 'pozabljenec'

V ta namen bo izdala \$10,000,000, da pomaga krojačem

Washington. — (FP) — Harry Hopkins, administrator WPA, je naznanil, da bo njegova administracija izdala v bližnji bodočnosti \$10,000,000 za nabavo moške obleke, ki bo razdeljena med brezposelne in druge reveže po državah.

S tem bo Hopkins ubil dve muhi s enim zamahom; oblekel bo tisoče in tisoče raztrganih in obnem pomagal brezposelnim krojaškim delavcem do dela. Glavni namen te akcije je zapolnitev brezposelnih krojaških delavcev z nakupom odličnih zalog v oblačilni industriji, kar bo indirektno pomagalo tudi tekstilni industriji.

Načrt za vlađni nakup in distribucijo odličnih zalog je sugeriral Sidney Hillman, predsednik krojaške unije Amalgamated Clothing Workers in podpredsednik CIO. Na newyorškem trgu bo relifna administracija nabavila najmanj 200,000 oblek, katere bodo potem državni blaginjski departamenti razdelili med potrebne.

Hopkins je maja meseca uveljavil aličen načrt tudi v tekstilni industriji, v kateri je njegova administracija naročila 60,000,000 jardov bombažnega blaga, iz katerega šivajo krojaški oddelki WPA obleko za brezposelne in druge reveže.

Izvoz ameriških letal stalno raste

Washington, D. C., 29. jun. — Trgovinski departament poroča, da je izvoz letal iz Združenih držav dosegel rekord meseca maja. Skupicek je znašal do malega osem milijonov dolarjev. Največ letal se danes izvaža v Argentino in Južni Ameriki, na drugem mestu je Japonska, na tretjem Kitajska in na četrtem Sovjetska unija.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLARKE IN LASTING SLOVENSKO
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovenian National Benefit Society

Subscription rates: for the United States (except Chicago) \$2.00 per year, for Canada \$2.50 per year, for Europe \$3.00 per year. Single copies 10 cents.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other communications, such as stories, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Editor: Dr. J. J. P. ...
PROSVETA
207-21 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

139

Black dobro vozi

Hugo L. Black, bivši newdealški senator in bivši kukuksar, ki je lani izval silen hrušč in trušč v taboru burbonske zlahte, ko ga je Roosevelt imenoval za člana federalnega vrhovnega sodišča, je že pokazal, da je zelo pameten sodnik. S tem je demonstriral, da njegovo kukuksarstvo, kolikor ga je sploh imel, je že davno ostalo v mračni Alabami.

Blackova zadnja razsodba je zanimiva. Vrhovno sodišče je imelo opraviti a prizivom vodovodnega družbe v Indianapolisu, ki se je pritožila proti znižanju cen za vodo. Vsi člani sodišča, razen Blacka, so zavrgli priziv na podlagi neke tehnične pomote zadnje sodne inštanče. Black je pa šel veliko dalj in izrekel je lastno razsodbo, v kateri energično protestira soper staro metodo sodišča, ker stika za tehničkimi in s tem zavlačuje proces. Odlok sodišča pomeni, da se zadeva vrne nazaj na predšnjo inštanco, nakar se ponovno vrne pred vrhovno sodišče morda čez tri leta; zadeva je že zdaj stara štiri leta in tako bo vzelo sedem let, predno bo končana — v tem času pa bo požrešna družba pobirala višje pristojbine za vodo.

Skratka: sodnik Black je zahteval, da se malenkostna pomota ignorira in zadeva takoj reši v jedru, ki je: ali družba lahko daje vodo po nižji ceni ali ne? In Blackovo prepričanje je, da družba lahko trpi nižjo ceno, ker ima še vedno dobiček. Black je tudi dognal, da je vodovodna družba v Indianapolisu nesramno naplnila vrednost svojega imetja — neki kanal, ki ga je družba pred 50 leti kupila za \$35.000, ceni danes na tri milijone dolarjev na papirju! — samo zato, da lahko zahteva "fair return at six percent."

Pametno stališče. Končno se je našel sodnik, ki mrzi staro proceduro "red tape" in zahteva, da se sodišče drži jedra — stvari same in se požuri a stvarjo, da bo justica enkrat urno tekla. In ta sodnik je Black. Ali ni pametna želja vseh pametnih ljudi, da bi bilo na širokem stolu vrhovnega sodišča devet Blackov??

Jeffersonova tradicija

O Thomasu Jeffersonu, očetu ameriške politične demokracije, bi se lahko napisale debele knjige, toda nobena njegovih političnih teorij, ki jih je deloma izvajal pred več ko sto leti, se ne more več aplicirati na ameriško življenje. Razlika med današnjim ekonomskim sistemom Združenih držav in onim za časa Jeffersona je kakor dan in noč.

Kapitalizma takrat ni še nihče poznal in v Ameriki so bile farmake plantaže glavni vir dohodkov, trgovina in obrtništvo individualnega postranski vir. In na to individualno gospodarstvo v agrarni civilizaciji je Jefferson gradil svoj ideal demokracije, svobode in iskanje sreče. Delo na plantažah so opravljali črnočrni sužnji in Jefferson je — kakor Plato v Grčiji pred 2000 leti — verjel, da je suženjstvo potrebno za obstoj civilizacije. Treba je bilo še 50 let in Lincoln, da se je ta princip zrušil.

Jeffersonov osnovni ideal svobode in sreče je današnji Ameriki s industrijskim kapitalizmom in masno produkcijo tako tuj, kakor bi bil železniški lokomotivi tuj konjski slamenik. Jefferson je zahteval neomejeno svobodo privatne lastnine kot podlago politični demokraciji. Iz tega je jasno, da so Jeffersonovi politični nazori že davno okosteneli. Moderna demokracija in človeška svoboda mora sloneti na kolektivnem gospodarstvu.

Edina Jeffersonova tradicija, ki je še danes mlada in sveža ter pomembna vredna, je njegova svobodna misel. Jefferson je dal Združenim državam brezbožno ustavo in strogo povelje, da se brezverski značaj vlade. On je bil dvakrat predsednik in nikdar ni objavil kakšne verske proklamacije. V neki pogodbi je celo postavil točko, da Združene države niso krščanska republika — in v svojih spisih je neumljeno bical krščanske verske dogme kot otročarije in bajke.

Prav takšen ateist je bil Paine, ki je najbolj a peresom vodil boj zoper tiranstvo Anglije in cerkva. Enak svobodomislec je bil Lincoln, ki je večkrat izjavil, da on ne veruje v osebnega Boga, drugi pa lahko verujejo kar hočejo ...

(Dolje v naslednjem kolonu)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Nekaj spominov iz preteklosti

Bellingham, Wash. — Zopet sem se namenil nekaj napisati za Prosveto. Dne 25. junija sem dopolnil 58. leto. To ni važno. Mnogi so že dokazali ta let. Važno je le, koliko se kdo nauči in kakšni so njegovi doživljaji iz preteklosti in koliko vplivajo na druge. Vsak ima svoje doživljaje in svojo sodbo. Vsak rajši druge sodi — sebe navadno opravičuje.

Kaj vse se danes dogaja med posamezniki in skupinami, med tem se pa pregovarjamo, kdo ima prav in kdo je bolj iznajdljiv. V moji mladosti se ni slišalo o teh "izmih". Takrat so bili le liberalci in klerikalci. Kasneje, ko smo mnogi šli po svetu a trebuhom za kruhom, smo izvedeli o socialistih. Najprej smo se jih bali in sumljivo gledali na nje, v strahu, da nam ne vzamejo, kot smo slišali doma, gaspada in vere v Boga. Ampak radovednost — ta naravni pojav, ki čene človeka, da pogleda in da sliši haš to, kar mu nekdo hoče zabraniti. Tako smo izvedeli, da "socialisti" niso socialisti je domišljavi individuali, ki gledajo na razmere iz svojega teznega ali ozkega okoliša in hočejo drugemu nekaj dopovedati, kar sami ne vedo.

Ako ti nisi o nečem prepričan in ne moreš dokazati ali vsaj dati naravno podlago za svoje trditve, ostane le dvom, ne vera. In tako smo izvedeli, da socializem ni nič to, kar nam je gaspud povedal, ampak vse kaj drugega. Izvedeli smo, da ima socializem svoj program za izboljšanje človeške družbe na demokratični podlagi; izobraževati narod, da bo sposoben trezno misliti in razpravljati ter pravilno soditi o vseh vprašanjih. Zato pa, ker socializem sloni na znanstveni podlagi in vera na dogmatični ali domišljavi podlagi — ne gresta skupaj.

Slišali smo, ko smo bili še mladi nevedni in nesposobni za razmišljanje, da je vera človeku potrebna — in danes to tudi potrdim, da človek brez vere je izgubljen, ne pogubljen. In človek, ki nima vere, tudi tudi svojega načrta ne bo izpeljal, tak človek obupa. Žalostno ga je gledati in poslušati. A jaz ne pišem o kaki veri v posmrtno življenje in o veri v Boga in svetnike. To prepričam vsakega, da sam o tem sodi in veruje kakor mu njegova pamet velewa. Če ti prijatelj, praviš, da je Bog, potem je in jaz nimam pravice reči tebi, da ni, ker ti imaš pravico verovati kar sam hočeš.

Večkrat se pripeti, da se ljudje pregovarjajo o tem vprašanju. Naj mi bo dovoljeno opozoriti na katekizem, kjer stoji med drugimi lastnostmi o Bogu, da nima telesa. To bi dalo preveč prepira, če bi se o tem razpravljalo. Koncem konca ne verujem v duhovnike, da so oni božji namestniki in da oni imajo kot taki nadnaravno moč, kar na žalost še mnogo naših rojakov veruje. Zato tudi ne verujem, da je slab človek obseden od hudiča in da duhovnik ima moč hudiča izgnati. V take in enake coprnije jaz ne verjamem. Če verjamem v Boga, ne morem reči ne to ne ono. Moj razum je prešlab soditi o tem; teleano ne obstoji, kakor pravi katekizem, in vendar je? Znanost ima tudi svoje predsodke o tem vprašanju. Simon Gregorič v svojih pesnjah — verjame v Boga, a ne v smrt.

Kot 58-letnik sem videl in slišal marsikaj glede odnošajev in zadržanja ljudi. Žalostne kreature, ki verjamejo v coprnijo, in to je značilno, da so to takozvani pobožni ljudje — večina, ne vsi. Razni drugi dogodki s svezi z vero so mi dali povoda dovolj, da danes gledam v svet sproščen vsa humberga. V umobolnicah najdemo največ ljudi, ki trpe na verskih dogmah.

V Jolietu, Ill., sem leta 1912 imel priliko pogledati rezultate verske vaje dveh mladih fantov, ki sta šele pred par tedni prišla v Ameriko. V neki tovarni smo bili upošeni in na dvorišču iz vagona razkladali storo telesje. Bos nas je pustil same in dovolj prilike smo imeli za

naše pomenke. Fanta sta bila ravno iz iste vasi, kjer sem jaz bil pred več leti za pastirja, in tako smo takoj postali prijatelji. Pogovor je nanesel na vse in nič. Vera je bila tudi zraven in to je bil glavni predmet, za katerega sta se fanta toliko zanimala in sta me izpraševala marsikaj. Mislim, da pač želi ta vedeti, pa sem jima razložil po svoje, kakor prijatelj prijatelju in se izogibal vsake žalitve vere. Kljub temu sta me počela sumljivo gledati. Čez nekaj časa pa starejši pravi in me vedno, izvalno gleda: "Ti nekaj veš ... Ti si gotovo coprnik, ker drugače bi ne vedel toliko! Jaz bi te takoj ubil, ako bi zares vedel, da si ti coprnik!"

Sveveda sem se mu lepo nasmajal: "Ti ubogi revež, ali ti še verjameš v coprnije? Ali te je gaspud učil tako?" Sam pri sebi sem pa mislil: "Fin eksemplar verske vaje!" V tistem momentu sem bil prepričan, da socializem je jako, jako potreben našemu in drugim narodom. Še, to je bila zame šola. "Ne govori Zuluksu o mehaniki!"

V starem kraju pa sem nekoč imel priliko spoznati izobrazbenega šandara v pokoju. On se je izrazil, da so vojne potrebne, ker drugače bi bilo — preveč ljudi. Jaz sem pa imel o vojnah drugačno mnenje kot ta moj sed zandar v pokoju, ker sem takrat že slišal Etbina Kristana v Trstu in Poli in sem baš prišel iz Trsta domov v Metliko.

V Jolietu, Ill., kjer sem bil na "bordu", mi je gaspud od povedal "bord" samo zato, ker sem se bil naročil na Glas Svobode. On ni maral "ciicilista" v hili. Vprašanje je tu: Ali bo kdaj zavladal mir in sporazum, kot je v socialističnem programu, med narodi? Nemogoče je določiti čas, če res kdaj pride. Spremembe seveda pridejo, ali kakšne? Časi se naglo spreminjajo. Cesarji in kralji so šli in oni, ki so ostali, nimajo moči. Italijanski kralj, se zdi, je ubogo revež, ki ga Mussolini pestuje. Nemški kaiser drva žaga za krabke čas. Avstrijski so šli po grobe, zdaj pa še vsa država. Ponižni in bogaboječji ruski mušik kaže pest v podobi Stalina močnim vodjem Nemčije. Moderni mušik je zavrgel ikone!

Tako vidite, človek doživlja marsikaj lepega in ako mi Allah pusti živeti še kaj dalj časa, mogoče bom doživel še kaj bolj imenitnega.

V Prosveti vidim jamranje pred mogočo diktaturo. Ne boj se, prijatelj! Dokler imaš \$ v "varžetu", bo vse O. K., če pa tega nimaš, ti diktirajo vsposod, tudi v demokratični državi. H koncu pa glede dela: Delamo 2 dni v tednu. Vreme imamo lepo. Nekateri so me pisemno vprašali glede dela, če se dobi. Ne, se ne dobi, je še smiraj preveč takih, ki tukaj živijo a familio, pa ne dobiyo dela. O yes, ampak čakati morajo; koliko časa, to je pač odvisno od okoliščin.

George Gornik, 493.

Naš slavnostni sprejem

Sharon, Pa. — Ze parkrat sem poročal o ustanovitvi novega angleško poslujočega društva SNPJ v naši naselbini. Zapomnite si, da dne 2. julija točno ob 5. popoldne bo vpeljevanje novih članov po gl. predsedniku br. Vincentu Cankarju, ki pride k nam izrecno v ta namen, da bo slavnost čim lepša. K slavnostnemu sprejemu novih članov so vabljene vsi okoliški člani SNPJ, da prisostvujejo uradnemu vpeljevanju. Torej naj pride kdor le more!

Točno ob 7. zvečer se prične slavnostni banket, nakar sledijo obmizni govori oziroma kratki nagovori. Glavni govornik na banketu bo br. V. Cankar, predsednik SNPJ. Povabili smo tudi mladega Johna Podboya iz Strabana, da tudi on nagovori nove člane. Poleg tega bo več drugih kratkih govorov in sploh bo lahko vsakdo izrazil svoje želje, ako bo hotel, toda le v kratkih besedah. Vsled tega se prične banketna prireditev točno ob 7. zvečer. Ako bi pričeli pozneje, bi ostalo premalo časa za plesno zabavo, ki sledi banketni. Ustredi moramo pač vsem.

Ze zadnjic sem omenil, da uljudno vabimo vse bližnje in daljne člane in rojake, da se udeležijo naše slavnostne prireditve. Zato še enkrat poudarjam: Udeležite se v velikem številu, da pokažemo naši mladini, da smo z njo in da slišimo lepe govore. Vstopnice so že v prodaji in stanejo za celotno prireditev samo 75c. Sežite po njih! Postreba bo prvovrstna v vseh ozirih. Upoštevajte to obvestilo in pridite pravčasno!

Anton Valentincič, 202.

Poročilo o ambulanci

Cleveland, O. — Po dolgem času, odkar je clevelandska federacija SNPJ začela z akcijo za nabavo ambulance slovenskim prostovoljcem v Cankarjevi četli, ki se borijo za demokracijo v Spaniji, je akcija končno uspeša.

Ambulanca je bila pred kratkim razstavljena pred SDD na Waterloo rd. in pred SND na St. Clair ave., odkoder je bila odpeljana naprej. Pri vsem tem so pripomogli a prostovoljnimi prispevki društva in federacije SNPJ, SSPZ, SDZ, pevski zbor Sloga, klubi JSZ, pomožni odbori Cankarjeve čete in posamezniki iz naselbin širom Amerike.

Imena prispevatevjev in prispevki so se od časa do časa objavljali v časopisih. Na nabiralnem pole, ki so se razposlale društvom, se je nabralo \$1.042.64. V tej vsoti sta vključena \$2, katera je daroval Jernej Carol iz Brooklyna, N. Y. Obresti se je nabralo \$4.17. Pomožni odbori Cankarjeve čete so pripomogli a prireditvami 17. aprila v SDD na Waterloo rd. — \$53.41. K tej vsoti je dodal Victor Wood \$1.59. Prireditve 29. aprila v SND na St. Clair ave. je prinesla \$165.49 in gl. odbor SSPZ je daroval \$50, kar zneske skupaj \$1.317.30.

Za nabavo opreme in odposiljatev ambulance se je porabilo kot sledi: Za pošiljanje pisem, nabiralne pole in odgovore društvom in posameznikom, to je za znamke in kuverte \$22.29. Za

model T 14 G. M. C. pol tone (panel body) truck, katerega se je predelalo v ambulanco, \$792.19. Za opremo (dve kompletne nosilnici) \$95.79. Za napis na obeh straneh v slovenskem in španjanskem jeziku \$30. Pošiljatev iz Clevelanda v New York \$40.99. Na Medical Bureau and North American Committee to Aid Spanish Democracy, New York, se je poslalo v gotovini \$315.00. Tej organizaciji se je poslala tudi ambulanca, katere so dne 22. junija na parniku Ile de France odposlali naprej. Poleg vsote, ki se je rabila za prevoz, se je kupil še nadaljnji medicinski material. Za aliko pri Bukovniku se je plačalo \$2; pri ceni je popustil en dolar. Slika je v velikosti 8x10. Na rokah ostane sedaj še vsota \$19.40, ki se bo poslala omenjeni organizaciji oziroma se bo porabilo še par dolarjev za kliseje, tako da se slika ponatisne v časopisih.

Ambulanca nosi napis "Dario ameriški progresivnih slovenskih delavcev. Prispevki zbrani po clevelandski federaciji SNPJ Cankarjevi četli, ki se bori za svobodo v Spaniji." V španščini: "Dado por Los Obreros progresivos Slovenes de los Estados Unidos. Por medio de Cleveland Fed. SNPJ a la Batallion Cankar, peleando por la libertad en España."

S tem je podano poročilo o prispevkih in stroških za ambulanco. K temu je tiskarna lista Enakopravnosti pripomogla, ker je darovala tiskovine, katere se je rabilo za pošiljanje društvom.

A. Prezelj, tajnik odbora.

Piknik dveh odsekov SDD

Detroit, Mich. — Gospodinski odsek SDD in njegovo pevsko društvo Naprej priredita piknik v nedeljo, dne 3. julija, na znani Hrvatovi farmi, Gully rd., 1 1/2 milje severno od Warrena, W. SDD in njegova omenjena odseka uljudno vabijo vse rojake Jugoslovane, da se udeležijo tega piknika v velikem številu. Zabave bo obilo za stare in mlade. S tem boste pomagali Domu in njegovima odsekom. Na programu bo tudi balnearska tekma, dalje napivovanje balončkov, otroci bodo iskali pomelane čevlje, korenjaki se bodo kosali za premoč v vlečenju vrvi, zraven pa bo še nekaj drugega. V slučaju dežja se bo zabava vršila v SDD. Vstopnina samo 25c. Na svidenje!

Frank Modic.

Društvena seja

Detroit, Mich. — Redna mesečna seja društva "Wolverines" št. 677 SNPJ se bo vsled praznika neodvisnosti vršila dne 10. julija, to je na 2. nedeljo v juliju, ne prvo nedeljo. Članstvo je naproseno, da to obvestilo upošteva.

Henry Bozich, tajnik.

Pozdrav

New York, N. Y. — Pred odhodom v staro domovino še enkrat iskreno pozdravljam moje ga moža Louisa a Stegovca v Clevelandu in vse moje prijatelje ter čitatelje Prosvete.

Rose Stegovec.

Prebrisanci

Springfield, Ill. — Radi čitamo slovenske napredne in druge liste. Še nekoliko kratkih let bomo pisali in čitali slovenske liste in potem bo slovenskih rojakov in listov konec, saj nas je z vsakim dnem manj. Dosti mojih prijateljev in naših rojakov že krije zemlja prezano vsled naporenega dela in pohabljenosti.

Nekateri stari rojaki imajo še kako majhno delo ali pa nobenega, nekateri imajo trgovine, vse trgovine pa bolj slabo preživljajo svoje življenje rasen verižnih trgovin, ki dobro napredujejo, ker so zajele ves trg. Te trgovine seveda kontrolirajo newyorški wallstreetarji.

V tem mestu in njega okolišč se nahajajo razne taverne ali gostilne ali saluni, ki jih obračujejo ljudje raznih narodnosti, med njimi par Slovencev. Pri vsem tem pa ni do danes še nihče obogatel in tudi ne bo. Ker sem sam pri teh tavernah, so mi pač znane razmere. Zunaj, na deželi, so menda še neke cerkve in sosedih teh taverne so menda že sili, pa nameravajo taverne 1.

(Dolje na 2. strani.)

Kaj vemo o možganih

Človek je v razmeroma kratkem času svoj bivanja na zemlji v vedno hitrejšem tempu postal gospodar nad drugimi stvarmi. To govo gospodarstvo pa ni bilo nemogoče, da ni veku v teku svojega razvoja postajal pametnejši — pametnejši od živali, ki so mu bile za noli so mu postajale nevarne, in slednje metnejši od vseh drugih živih bitij sploh. razvoj se je stopnjeval in vodil do ameronejših in boljše tvorbe možganov, dokler le čeno ni bilo ustvarjeno ono naravno dolo, ki stoji iz okoli 14 milijard stanic, ki tvorijo možgane.

Današnji poprečni človek razpolaga že z anatomsko z dokaj boljšim miselnim opremom nego njegovi predniki. Človek se je a jim kulturnim delom dobesedno sam je koval ter si ustvaril nova sredstva v skorj jih velikih možganov. Kulturni razvoj človeka se vidno zrcali v razvoju velikih možganov. Z gotovostjo se more reči, da se bo razvoj človeških možganov tudi v bodočnosti vijal. Sicer je postavljena povečanju možganske težke ozka meja v anatomskih razmerah banje, toda važnejše od teže je notranja kovitost možganov in njih raznih delov.

Laik misli ob besedi "možgani" navadno na tako imenovane "velike možgane", ki nastojijo sedež naših misli in zavestnih oblikov. Veliki možgani so organ, katerega sební razvoj loči človeka od živali, pa tudi tega človeka od nižjega. Skoraj v vseh drugih organih, pa tudi v živčnem sistemu, imajo tenčarji v primeri s človekom precejšnjo dobnost — v velikih možganih pa je velika laka tako glede velikosti kakor glede razvoja. Veliki možgani pri človeku tehtajo povprečno 1100 do 1200 gramov (celotna možganska teža znaša 1300 do 1400 gramov). V tej razroma visoki teži je jasen izraz človeške preči nad vsemi živimi bitji. Možgani gorile tajo n. pr. samo 400 do 500 gramov, torej maj eno tretjino.

Razen velikih možganov moramo razlikovati med srednjimi, vmesnimi in malimi možgani, v katerih so središča za večino telesnih funkcij.

Skrajna siva plast možganov, skorja velikih možganov, je sedež inteligence. Ljudje in valji, pri katerih je ta skorja bolesto naprejena, so nasproti vnanjemu svetu docela nezanimanja in topi, vendar pa lahko dolgo živijo, to se pravi, životarijo, kajti vse čisto le ne funkcije so nemotene. Nasproti temu je nes ugotovljeno, da so vse naše duševne in lesne sposobnosti odvisne od vodstva od čenih mest v možganih ali v hrbtnem možganu. Skorja velikih možganov torej ni povod ka, ampak je najrazličnejše delo možganov svojih posameznih delih lokalizirano. Obstajajo vidno področje, slušno področje, njhalno področje, središče za uravnavanje plote in mnogo drugih. Uničenje ali poškvanje nekih možganskih okrajev pomeni čenje tam lokaliziranih sposobnosti. Telo more najfinejših živčnih stanic v skorji kih možganov znova oblikovati, torej tudi more zdraviti njih poškodbo.

Ze od nekdaj so skušali sklepati iz obsega iz teže možganov na duševne sposobnosti. soko čelo ne pomeni vselej tudi visoko razinteligence. Ob primerjavah možganov pomnili ljudi imata prav obe teoriji. Pesnik Igenjev je imel zelo velike možgane, najv doslej znane možgane pa je imel neki pornež. Mnogi znameniti ljudje so imeli vso čelo, Byron n. pr. pa je imel izredno maj glavo in zelo nizko čelo. Možgani genija so rej lahko veliki ali majhni, povprečne teže pa tudi zelo težki. Odločilna je v prvi nnotranja kakovost sive možganske snovi, oama njene ganglijske stanice. Poleg tega ločata tudi število in oblika zamotov in ločata možganov. Od glodalcev nazvali namreč skorja popolnoma gladka, pri človeku pa je zelo razčlenjena. Celotna površina ve skorje znaša približno 2200 kv. cm. pri veku, pri gorili pa le okoli 540 kv. cm.

Moderna znanost nam je odkrila skrivnosti o notranjem sestavu možganov in njihovih fizioloških funkcijah. Prav do poznano razne možganske dele, v katerih nekakšne povečljive postaje za nekatere mnoga in za neskončno komplicirana dogmna, iz katerih obstoji naše življenje. Se nja, iz katerih obstoji naše življenje. Se je tu še marsikaj temnega, toda silno naprejoča znanost, o možganih bo po možnosti tila tudi to. Doslej je še popolnoma nerazveliko vprašanje, kakšna je zveza med danimi dogajanjem in med onimi v možganih, mo, da so vsi zavestni občutki in misli nje, živo v zvezi z velikimi možgani. Vemo, morejo telesna dogajanja vplivati na duševne in narobe, sploh nam je že mnogo znano o sto vnanjih dogajanjih — o bistvu, o notranje v zvezi, pa ne vemo skoraj nič. Nekdo se bo dokazati, da so naše misli le "možganski ločki", danes pa smo skromnejši, ker vemo, ne moremo rešiti skrivnostnih odnosov možgani in dušo z mehaničnimi razlagami.

Po razpravi dr. H. Wolterecka

(Dolje iz prve kolone.)

Ce torej spoštujemo Jeffersona, pa Jacksona, Lincolna in druge očete ter ga lje ameriške politične demokracije, spoznalje pred vsem ono njihovo principe, ki so jih še danes kravvo potrebni — in to je svoboda misli in svoboda kritike, govora in tiska.

Manuel Irujo, član španskega kabineta, se razgovarja s članki lokalistične "izgubljene" divizije.

V Jugoslavijo
SAMO 7 DNI

Že potujete na ekspresnih parnikih:
BREMEN • EUROPA

Brzi vlak ob Bremen in Europa v Bremerhaven
zajamli udobno potovanje do Ljubljane

Ali potujete v priljubljeni ekspan. parniki:
COLUMBUS

HANSA • DEUTSCHLAND
HAMBURG • NEW YORK

Izhorne železniške zveze od Cherbourg, Bremena ali
Hamburga.

Strukovnjaški nasveti glede vizejev za priseljence
in obiskovalce.

Za poenostavljeno izpolnitve lokalnega agenta ali
130 W. Randolph St. Chicago, Ill.

HAMBURG-AMERICAN LINE
NORTH GERMAN LLOYD

F. M. DOSTOJEVSKI:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih v obeh delih — Prevodilci Vladimir Levčič

Gospoda porotniki, te duše, ti na videz okrutni, samopasni in neobzorni ljudje, kakor je moj klient, so—in to največkrat—sila nežnega srca, samo da tega ne kažejo. Ne smejte se, ne posmehujte se moji misli! Nadarjeni tožitelj se je prejle neusmiljeno posmehoval mojemu klientu, češ da je ljubil Schillerja in, vse kar je lepega in visokega.

Jaz se mu ne bi bil posmehoval na njegovem mestu, na mestu javnega tožitelja! Ta srca — o, dajte mi, da branim ta srca, ki jih tako malokdaj in tako napak razumevajo — ta srca so kaj mnogokrat žejna nežnosti, lepote in pravičnosti, prav kakor v nasprotju s seboj, s svojo razbrzdanostjo in okrutnostjo so je žejna, nezavedoma jih žejna, baš žejna po njej. Strastni in okrutni navzven, so zmožni mučniške ljubezni, na primer do ženske, in to duhovne, višje ljubezni. Spet se mi nikar ne posmehujte: prav tako je v teh naturah največkrat!

One samo ne morejo skriti svoje strasti, ki je časih zelo groba — baš to tudi osupi človeka, to opažajo ljudje, a v njihovo notranjost ne vidijo. Toda vse njihove strasti se naglo utolažijo in ta na oko surovi in okrutni človek laže obnovenja pri plemenitem in krasnem bitju, on išče možnosti, da bi se popravil in poboljšal ter postal vzvišen in pošten — 'visok in lep', pa da se še tolikanj posmehujejo tej besedi! Prejle sem rekel, da se ne upam dotikati romana svojega klienta z gospodično Verhoevo. A majhno besedico vendar lahko izpregovorim o tem: slišali smo — ne izpovedbe, ampak samo krik besne in maščevalne ženske — in ona, o, ona mu ne bi smela očitati nezvestobe, ker se mu je sama izneverila! Če bi bila imela le malce časa, da se opameti, ne bi bila tako izpovedala! O, ne verjemite ji, ne, moj klient ni 'izvržek', kakor ga je ona imenovala! Ko se je križana ljubezen odpravljala na svojo Karkarijo, je rekla: 'Jaz sem dober pastir in dober pastir da življenje za svoje ovce, da ne pogine nobena izmed njih...' Ne pogubimo tudi mi človeške duše! Pravkar sem vprašal, kaj je oče, in vzkliknil, da je to velika beseda in dragocen naziv. Toda z besedo, gospoda porotniki, je treba pošteno ravnati, zato dovolim, da se predmet nazove s svojim pravim imenom, z nazivom, ki ga zasluži. Tak oče, kakor je bil umorjen starec Karamazov, ne more in ni vreden nositi očetskega imena. Ljubezen od očeta, če je oče ne opravičuje, je nezmišljena in nemogoča. Ljubezni ni moči ustvariti iz ničesa, zakaj iz ničesa ustvarja samo Bog. 'Očetje, ne žalite svojih otrok,' piše apostol iz dna svojega v ljubezni plamenečega srca. Teh svetih besed ne navajam zdaj zaradi svojega klienta, ampak omenim jih zaradi vseh očetov. Kdo mi je dal to oblast, da učim očete? Nihče. Toda kot človek in kot grajan jim kličem — visos voo! Naša zemeljska pot je kratka, mnogo slabega storimo in govorimo mnogo slabih besed. Zato dajmo, pograbilimo vsak trenutek, ki je ugoden našemu skupnemu občevaranju, da rečemo drug drugemu tudi dobro besedo.

Tako storim tudi jaz; dokler stojim na tem mestu, se okoričam s trenutkom, ki mi je dan. O, višja volja nam ni zaman podarila te tribune; z nje nas sliši vsa Rusija. Zato ne govorim samo za tukajšnje očete, ampak vsem očetom kličem: 'Očetje, ne žalite svojih otrok!' Da, najprej izpolnimo sami Kristovo zapoved in šele potem si dovolimo zahtevati, da jo izpolnjujejo tudi naši otroci. Če ne storimo tega, nismo očete, ampak sovražniki svojih otrok, in oni niso naši otroci, ampak naši sovražniki in mi smo si jih sami vzgajali za sovražnike! 'Kakor boste vi drugim merili, tako bodo merili tudi vam' — to niso več moje besede, tako vas uči Evangelij; meriti a tisto mero, s katero merijo drugi vam. Kako naj očitamo otrokom, ako nam merijo z našo mero?

Nedavno tega so bili na Finskem osumili neko dekline, služkinjo, da je skrivaj rodila otroka. Jeli so jo opazovati in so na podstrešju, v kotu za kupom opeke, našli njeno skrinjo, ki ni nihče vedel zanjo; odprli so jo in vzeli iz nje trupelce novorojenega deteta, ki ga je bila umorila. V isti skrinji so našli okostje dveh detet, ki ju je bila že prej rodila in v trenutku rojstva sama umorila, kar je tudi priznala. Gospoda porotniki, ali je to mati svojih otrok? Da, rodila jih je — toda, ali jim je bila tudi mati? Kdo izmed nas bi se ji upal dati posvečeno ime matere? Bodimo pogumni, gospoda porotniki, da, bodimo drzni, saj je v tem trenutku celo naša dolžnost, da smo taki in se ne

plašimo nekih besed in idej kakor moskovske trgovke, ki se bojijo 'razbeljene kovine' in 'gorčičnega žvepla'. Ne, narobe, dokažimo, da se je napredek zadnjih let dotaknil tudi našega duševnega razvoja, in rečimo naravnost: kdor da človeku življenje, še ni oče, ampak oče je, kdor da življenje in to tudi zasluži.

O, seveda, je tudi še drugi pomen, druga razlaga besede 'oče', ki zahteva, da moj oče, tudi če je izvržek, tudi če je zločinec nad svojimi otroci, vendar ostane moj oče, samo zato, ker me je spravil na svet. A ta pomen je že tako rekoč mističen in jaz ga z umom ne morem dojeti, ampak ga morem sprejeti samo z vero, ali, da se bolje izrazim, na vero, podobno kakor maršalka drugega, česar ne razumem, a kar mi vera ukazuje verjeti. Toda v takem primeru naj to ostane izven meja resničnega življenja. V mejah resničnega življenja, ki nima samo svojih pravic, ampak tudi samo nalaga velike dolžnosti — v teh mejah pa moramo, če hočemo biti ljudje in kristjani, izvajati samo tista prepričanja, ki jih odobravata razum in izkušnja in ki so prečiščena po ognju analize, to je, ravnati moramo pametno, ne pa brezumno, kakor v sanjah in v deliriju, da ne napravimo človeku škode, da človeka ne izmučimo in ne pogubimo. Tedaj, vidite, šele tedaj bo to tudi pravo krščansko dejanje, ne samo mistično, ampak tudi razumno in res človekoljubno dejanje...

Tu je izbruhnilo na mnogih koncih dvorane silno ploskanje, toda Fetjukovič je kar zamahal z rokami, kakor bi zaklinjal poslušalce, naj ga ne prekinjajo in naj mu dajo, da dokonča. Vse je takoj utihnilo. Govornik je nadaljeval:

'Ali mislite, gospoda porotniki, da morejo iti taka vprašanja mimo naših otrok, ki — rečimo — že doraščajo in — rečimo — že začnejo samostojno misliti? Ne, ne morejo jih miniti in mi ne bomo zahtevali od njih nemožne vzdržljivosti! Pogled na nevrednega očeta, zlasti če ga mora primerjati z drugimi, vrednimi očeti, kakršne imajo drugi otroci, njegovi vrstniki, nehoti zbuja v mladeniču mučna vprašanja. Po predpisih mu odgovarjajo na ta vprašanja: 'Rodil te je in ti si nje-gova kri, zato ga moraš tudi ljubiti.' Mladenič se nehoti zamisliti: 'Mar me je res ljubil takrat, ko mi je dajal življenje?' se vprašuje, čudež se vse bolj in bolj. 'Mar me je res rodil zaradi mene? Ne mene ne mojega spola še ni poznal v tisti minuti, v minuti strasti, ko je bil nemara razgret od vina; kvečjemu če mi je dal nagajenje k pijanstvu — to je vsa njegova dobrotta. Zakaj ga naj tedaj ljubim? Ali samo zato, ker mi je dal življenje in me potlej vse življenje ni ljubil?'

O, vam se morda zdi ta vprašanja surova in okrutna, toda nikar ne zahtevajte od mladega človeka nemogoče vzdržnosti: 'Če goniš pri-rodo skozi vrata, bo priletela k tebi skozi okno' — in pred vsem, pred vsem, ne bojmo se 'raz-beljene kovine' in 'gorčičnega žvepla' in rečimo vprašanje tako, kakor nam vlevata razum in človekoljubje, ne pa tako, kakor zahtevajo mistični pojmi. A kako naj ga rešimo? Takole: sin naj stopi pred svojega očeta in naj pametno vpraša njega samega: 'Oče, povedi mi, zakaj naj te ljubim? Oče, dokaži mi, da sem te dolžan ljubiti!' — in če mu bo oče zmožen odgovoriti in dokazati, tedaj je to prava, normalna rodbina, ki ne sloni samo na mističnem predsodku, ampak na pametnih samoodgovornih in strogo človečanskih osnovah. V nasprotnem primeru, ako oče ne dokaže, pa je takoj konec te rodbine: on mu ni oče in sin dobi svojo prastot ter pravico, da smatra svojega očeta odsluhod za tujca in celo za sovražnika. Naša tribuna, gospoda porotniki, mora biti šola resnice in zdravih nazorov!

Tu je prekinilo govornika neudržno, malone besno ploskanje z rokami. Seveda ni ploskala vsa dvorana, a polovica dvorane je vendarle ploskala. Ploskali so očete in matere. Razen tega so se alisali od onod, kjer so sedele dame, vriski in viki. Mahali so z ruticami. Predsednik je jel na vse kriplje zvoniti. Vedenje dvorane ga je vidno togotilo; da bi jo dal 'izprazniti', kakor je prej grozil, se nikar ni upal: ploskale in z ruticami mahale so govorniku celo odlične osebnosti, ki so sedele zadaj na posebnih stolihi, stari gospodje z zvezdami na frakih, tako da se je predsednik, ko je hrup ponehal, zadovoljil samo s prejšnjo najstrožjo pretnjo, da 'izprazni' dvorano, zmagoviti in razburjeni Fetjukovič pa je jel spet nadaljevati svoj govor.

(Dalje prihodnje.)

povedati o soncu? Kaj pomeni sonce za vas?

Medicinec se je nesmehtil. "Sonce mi pred vsem pravi, da se moramo ljudje čuvati sončarice. Kdor se preveč sonči, lahko plača nepredvidnost s svojim zdravjem. Koliko ljudi umre n. pr. zaradi vročine! Vsekako pa ni mogoče tajiti, da je zdravilna moč sonca neizmerno velika. Opozoriti bi vas hotel samo na nekaj..."

Dekle je prekinilo doktorja z zaničljivim nasmehom.

"Gospod doktor, čudim se vam sploh, da veste povedati o soncu, ki je tako lepo, tudi kaj dobrega!"

Odmor, ki je nastal po teh besedah, je porabil tretji družabnik, ki je bil izvedenec v astronomskim zadevah. Začel je s povzdignjenim glasom:

"O soncu more govoriti samo tisti, ki pozna njegovo bistvo. Nažalost pa je znanje ljudi o tem zelo skromno. Kdo n. pr. pojmuje veličast sončne korone, kdo se zadeva, da znaša premer sonca 1.390.000 km? Da, samo če pozna človek takšne bistvene stvari o soncu, lahko razume pomen tega činitelja za naše življenje..."

Očignil je deklico s svojimi očmi ter začel govoriti o fotosferi, kromosferi in o skrivnostih protuberanc. Tovariši so strmeli nad stvarmi, ki so jih slišali. Deklica pa je zehala in si pokrivala usta z roko, da bi ji nihče ne mogel očitati nevljudnega obnašanja. Končno je pogledala četrtega tovariša, ki je bil čisto mlad, v ostalem pa popolnoma vsakdanji človek.

"In kaj veste vi povedati o tej stvari?"

Mladenič se je iskreno nasmehtil, odprl svoje žive oči, vstal, se sklonil nad njeno uho in zašepetal vanj:

"Ti si moje sonce in če hočeš, ostaneš to lahko do konca mojega življenja! To je vse, kar jaz znam povedati!"

Deklica je najprej zardela, potem se je nasmehtila. Nato si je mladeniča natančneje ogledala in se ji je zdelo, da ga vidi prvič v svojem življenju.

"Predrže!" je zalepetala. Kmalu nato pa je podala svojo roko temu mladeniču kot ženano.

Zakaj? Zato, ker je bil on edini, ki je o sončnih žarkih izrekel pravilno sodbo.

HUMOR

Skromnost je lepa čednost

"Priatelj, ali mi lahko posodiš dva dinarja za tramvaj?"

"Zal mi je, pa ne morem, imam samo kovance po 5 kovačev."

"Nič ne de, kar daj mi enega, si bom pa taksi najel."

Se ena škotska

Škot je v gostih pri nekem svojem angleškem znanecu. Pridno zavišuje svoj odhod in živi neskrbno na tuje stroške. Nekega dne mu pa gostitelj previdno namigne: "Ali se nič ne bojite, da vas ne bodo doma pogrešali?"

"Prav imate," se razveseli Škot, "še danes bom pisal ženi in otrokom, naj se pripeljejo za menoj."

Ubogi mož

"Ali ste že mnogo knjig prebrali?"

"Mnogo; berem jih navadno tedaj, ko se žena običi sa sprehod..."

Škotska

Škot ni imel premoga. Sel je k železniški progi in pridno kazal jezik strojevodjem in kurjačem na vlakih, ki so vozili mimo. Zvečer se je vrnil domov s polno vrečo premoga.

Dve iz otroških ust

Babica je prišla k Petruku na počitnice. S seboj je prinesla 10 čokolad za svoja vnučka Petruka in Majdka.

"Tukajle, Peter, imaj deset čokolad, zdaj jih pa pravično deli s svojo sestrico."

Peter nekaj sekund pomlaja, potlej pa odrine Majdki štiri ploščice, sam jih pa odrabi šest.

"Peter, Peter, ali res ne znaš računati?" zmaje z glavo babica.

"Jaz že znam," meni možko Peter, "zato pa Majda ne zna."

VRHNJA PLAST

Plutokrat svoji ženi: "Kje sem že odslovil to človeško figuro?"

V LETALU

C. B. Wind

Uradnik letalske policije je pomahal z zastavo in smehljaje se vzkliknil: "Srečno!"

Vrata so se zaprla. Letalo se je dvignilo od tal in odplulo.

V njem so sedeli štirje potniki. Margon s svojo ženo in njemu nasproti neki neznanec, takisto s svojo ženo.

Ko je letališče izginilo potnikom izpred oči, si je gospod Margon nataknil naočnike in hotel čitati časopis.

"Najbrže ne veš," mu je rekla žena, "da se časopisi lahko mirno bero samo v vlakih. V letalu to ne gre."

Margon je zganil časopis, pogledal skozi okno in vzkliknil: "To je lepo! Krasno vreme imamo!"

"Zares. Vreme je imenitno!" mu je pritrdil gospod nasproti.

"Niti oblaka na nebu," je menil Margon.

"Jaz se v nevihti niti ne bi hotela voziti," je rekla njegova žena.

"No, danes ni več tako nevarno," je dejal tujec. "Radijski uradniki pazijo na vreme. Če pride na lepem nevihta, se ji lahko ognejo!"

"Ali ste se vi že večkrat vozili z letalom?" je vprašal Margon tujega gospoda in njegovo ženo.

"Danes ne letiva prvič," je odgovorila gospa.

"Kam se pa peljete?" je vprašal Margon.

"V Pariz, seveda. Saj se letalo drugod ne ustavi. Sicer pa, moje ime je Klemmer."

"Me veseli. Moje ime je Margon... To je moja žena!"

"Dovolite, da še jaz predstavim svojo ženo," je dejal Klemmer. "Peljeva se v Pariz na obisk k stricu."

Pogovor je za trenutek zastal. Trije motorji so brneli ko blazni.

Gospa in gospod Margon sta se spogledala. Gospa Margonova se ni mogla ubraniti smeha.

"Nikar se ne smej, Šarlota!" je šepnil Margon.

"Ko se pa moram smejati!" mu je šepetaje odvrnila. "Gospod nama nasproti in njegova žena se peljeta v napačni smeri!"

"Prosim te, Šarlota, ne smej se! Stvar je resna!"

"Resna ali pa ne—moram se smejati."

"Šarlota, opozoril bom gospoda, da se vozi v napačno smer."

"Obljubim ti, da se ne bom nič več smejala," je obljubila gospa Margonova svojem možu.

"A gospoda ne smeš opozoriti, da se vozi v napačno smer. V Varšavi, ko bova izstopila, bi se namreč rada še enkrat od vsega srca nasmejala! Tako dolgo se že nisem smejala!"

"To bi bilo grdo. Moram mu povedati..."

"Prosim te, ne stori tega!" je šepnila gospa Margonova. "Kaj naj pa človek zdaj počne? Že no vendar ne more skočiti iz letala..."

"Morebiti bi pa lahko zasilno pristali?"

"Zasilno pristati? Za božjo voljo! To se ne sme zgoditi!"

"Lepo. Ne bom nič rekel. Drugič bo bolj pazil in gledal, kje bo vstopil."

Motorji so brneli. Gospa Margonova je brskala po svoji torbici. Iznenada je glasno vzkliknila:

"Fric, črtalo za ustnice sem pozabila doma!"

"V Varšavi ti bom kupil novega," jo je potolažil gospod Margon.

"Zakaj se smeješ?" je tiho vprašal Klemmer svojo ženo.

"Smejem se, ker vidim, da sta najina sosedata namenjena v Varšavo, zdaj se pa peljeta z nama v Pariz!"

"To jim moram pa povedati!" je dejal Klemmer svoji ženi.

"Nikar! Ko bomo v Parizu izstopili, bi se rada od srca nasmejala!"

"Ne, Fanny, povedal jima bom."

"Ne, Ferdinand, tega ne smeš storiti. V Parizu bi se rada"

smejala! To bo komedija! Se tako redkokdaj smejeva!" "Dobro. Molčal bom." Samo motorji so brneli. Ure so minevale. Letalo je pristalo. Vrata se odprla in uradnik je glasno vzklikal: "Oslo! Izstopite, prosim!" (rZ-k)

Na PRODAJ JE: po zmene ceni 2 nadstropna 4x4 sobna ša. Gorkota premog peč. glasite se na: 2727 S. Ave., 2nd floor, Chicago, Ill. (Ad)

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja Mary Bajt, pred leti živila in bila članica SNPJ v Zeigler, Ill. Pred je bivala v Monroe, La., a se ne ve kje je. Zelo važna deva. Prosim rojake če kdo njen naslov ali pa ako bo našlo čitala naj se javi meni naslov: William Spolarich, 704 37th st., Milwaukee, Wis. (Ad)

VAŽNO ZA VSAKOGA

KADAR pošljete denar v stari kraj, KADAR ste namenjeni v stari kraj, KADAR želite kupa iz starega kraja:

KARTE za vse iz

Potniki z našim posredovanjem se je najceneje in zadovoljivo. Denarne pošiljke izvršujemo in zanesljivo po dnevnem kursu v JUGOSLAVIJO in ITALIJO

Za \$ 2.55...	100 din	Za \$ 4.55...	100...
5.00...	200 "	12.35...	500 "
7.35...	300 "	25.50...	750 "
11.65...	500 "	37.90...	1.000 "
22.95...	1.000 "	112.50...	2.000 "
43.90...	2.000 "	187.50...	4.000 "

Navedene cene so podvržene spremeni, je kurs. Pošljamo tudi denar kraj, izvršujemo toplačila v dolarjih. V Vašem lastnem interesu je, da pošiljate na cene in polnjenje

SLOVENIC PUBLISHING

(Glas Naroda—Travel Bureau)

216 West 18 st. New York, N. Y.

Starokrajnska semena

kasna, za poletni in jesenski pridelek

ENDIVJA, rumena širokoperena
ENDIVJA, zelena pozna jesenska
RADIČ, za salato rudečast
RADIČ, za salato, zelen ljubljanski
MOTOVILEC (repincel)
SALATA, velika glava, poletna
SALATA, visoka stručna
SALATA, ljubljanska ledena
SALATA, poletna trdgolavka
SALATA, glavata zimska
REPA, pozna bela za kisanje
GRAH, kasek z užitnim strojem
KUMARE, fine domače vtrajne
REDKVICE, rdeča velika trda
REDKEV, črna pozna zimska
FIŽOL, brez niti, visok ali ni
rumen ali zelen—omenite kateri želite.

CENA TEH SEMEN JE 12c PAK

BUČNO OLJE

100% pristno direktno iz Frana Maribora. To olje je delikatesna priprava salate ter tudi jako zdravo. Naročite "pint" za poskušanje 80c, ali kvart za \$1.45, skupno s poštnino.

"PLANINKA"

pristen "Bahovec" zdravilni Zopet smo sprejeli direktno iz ljane novo zalogo tega svetovnega zdravilnega čaja. Najbolje zdravilo zoper zaprtje, slabo prebavo, splošno zdravljenje ŽELOBA, LICEVIC, JETER, MEHURJA in ŽELVIH BOLEZNI splošno, še posebej pa v PRESTOPNIH LETIH. Najbolje tonika za utrjevanje in urejevanje krvi. Edino pravi "Bahovec" planinka čaj" dobiče v Ameriki samo nas.

CENA VELIKE ŠKATLJE 10c Lahko kar izrežete ta oglas, pošljete blago katerega želite, ga nam vrnete s Money Orderom in naročilo točno pošljemo.

STEVE MOHORKO

704 So. 2nd St., Milwaukee, Wis.

Ali ste naročili na "Prosveto"? Podpišite se!

Sončni žarki

Lepega nedeljskega dne so se deli skupaj štirje možki in eno dekle. Bili so dobri prijatelji in tovariši, majhen krog, ki ga je usoda zanesla skupaj. Dekle je bilo središče družbe: ljubka, čedna deklica, izvrstna bodoča gospodinja. Vsi štirje možki so jo pogledovali vsak po svoje. Vsak jo je želel dobiti za življenjsko družico. Med njimi se je bil tihi boj za njo, ki se je prostodušno sukala med njimi.

Sončni žarki so plesali po so-

bi, ustavljali so se na dekletovih zlatih laseh, bleščali so se na podnosih in krožnikih za slaščice. Nekam izizvalno so se premikali po predmetih, kakor bi hoteli reči: Pozor! Pozor! Bliža se odločitev!

Kulturni zgodovinar je prvi opazil žarke.

"Sončni žarki!" je povzel s pomenljivim naglasom. Izgovoril je ti dve besedi tako ljubko in poetično, da je deklica nehoti prisluhnila. Potem je nadaljeval: "Kako se človek ob njih zamisli v stari kult sonca, v čas-

čenje zvezd. Kult Mitre je bil nekaj veličastnega..."

In začelo se je učeno predavanje, polno podatkov in letnic, ne brez modrosti, toda prazno življenja. S svojimi miselnimi zvezami je prišel kulturni zgodovinar kmalu do prvih dni silve človeške davnine.

Ostali trije tovariši so poslušali predavanje strme in z zavistjo v duši. Samo deklica je nekoliko nabrala žobico. Dolgočasa se je pač ob tej sivi učeni-sti.

Obrnila se je k medicinecu.

"Dragi doktor, kaj znate vi